

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

UZNESENIE

Ústavného súdu Slovenskej republiky

III. ÚS 244/2022-13

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Petra Straku a sudcov Roberta Šorla a Martina Vernarského (sudca spravodajca) v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľky [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], zastúpenej advokátom JUDr. Vladimírom Fraňom, LL.M., Haškova 18, Nové Mesto nad Váhom, proti rozsudku Okresného súdu Piešťany č. k. 13P/9/2019 z 27. apríla 2020 v spojení s opravným uznesením Okresného súdu Piešťany č. k. 13P/9/2019 zo 7. mája 2020, rozsudku Krajského súdu v Trnave č. k. 23CoP/40/2020-332 z 29. marca 2021 a uzneseniu Najvyššieho súdu Slovenskej republiky č. k. 4Cdo/185/2021 z 24. novembra 2021 takto

r o z h o d o l :

Ústavnú sťažnosť **o d m i e t a .**

O d ô v o d n e n i e :

I.

1. Sťažovateľka sa ústavnou sťažnosťou doručenou ústavnému súdu 10. februára 2022 domáha vyslovenia porušenia svojho základného práva na starostlivosť o deti a ich výchovu a základného práva maloletých detí na rodičovskú výchovu a starostlivosť podľa čl. 41 ods. 4 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“), základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy, práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) a práva na rešpektovanie súkromného a rodinného života podľa čl. 8 dohovoru rozhodnutiami všeobecných súdov uvedenými v záhlaví tohto uznesenia. Navrhuje zrušenie napadnutých rozhodnutí, žiada priznanie finančného zadost'učinenia v sume 10 000 eur a náhradu trov konania.

II.

Skutkové východiská

2. V konaní o zmene úpravy styku s maloletými deťmi Okresný súd Piešťany (ďalej len „okresný súd“) rozsudkom č. k. 13P/9/2019 z 27. apríla 2020 v spojení s opravným uznesením zo 7. mája 2020 zakázal sťažovateľke styk s jej troma maloletými deťmi. Zároveň zrušil v roku 2018 nariadené

neodkladné opatrenie a zmenil rozsudok z roku 2016 v časti úpravy styku s maloletými. Okresný súd po oboznámení sa s obsahom súvisiacich súdnych spisov, s výsledkami znaleckého dokazovania, ako aj s výpoveďami sťažovateľky, otca maloletých detí, so stanoviskom kolízneho opatrovníka, s úradnými záznamami Úradu práce sociálnych vecí a rodiny Piešťany (ďalej len „úrad“), s lekárskymi správami klinického psychológa, pediatričky i detskej psychiatričky, ako aj z posudku o invalidite sťažovateľky dospel k záveru, že sťažovateľka nerešpektuje pomoc psychológov a ich odporúčania. Napriek nim stále uvádza, že práve ona sa správa normálne a nemá dôvod navštevovať psychológa, nemá dôvod meniť svoj postoj k deťom. Preto podľa názoru okresného súdu záujem maloletých detí nie je možné zabezpečiť iba obmedzením sťažovateľkinho styku s nimi, ale je potrebné uplatniť § 25 ods. 3 zákona č. 36/2005 Z. z. o rodine a o zmene a doplnení niektorých zákonov (ďalej len „zákon o rodine“), keďže ani po skoršom (2018) obmedzení styku sťažovateľka svoje správanie nezmenila.

3. Na odvolanie sťažovateľky Krajský súd v Trnave (ďalej len „krajský súd“) rozsudkom bez nariadenia pojednávania prvoinštančný rozsudok potvrdil. Konštatoval správnosť skutkových záverov okresného súdu. Zvýraznil pritom predovšetkým výsledky znaleckého dokazovania, z ktorých vyplýva, že otec detí priamo neovplyvňuje negatívne naladenie detí voči sťažovateľke, pričom ani pozitívne zásahy otca by nemali za následok, že by deti matku neodmietali a stretávali sa s ňou. Prospešné pre deti by bolo, ak by sa stretnutia diali na dobrovoľnej báze, pretože sťažovateľka si neuvedomuje, že práve jej správanie sa podpisuje na odmietaní detí stretávať sa s ňou. V rámci súvisiaceho konania (sp. zn. 13Em/3/2017) boli maloletí vypočutí, pričom pretrvávajú ich odmietavý postoj k stretávaniu s matkou a otec im v stretávaní nebráni. Zhodne s okresným súdom krajský súd konštatoval, že ak aj matka na sebe pracuje, dôveru detí si môže získať len pomaly, čo aktuálne znamená osobný styk na dobrovoľnej báze. K odvolacej námietke sťažovateľky krajský súd uviedol, že po skutkovej stránke bola vec detailne, podrobne a dostatočne objasnená, preto nebolo nevyhnutné vykonať ďalšie sťažovateľkou navrhnuté dôkazy.

4. Sťažovateľka podala proti rozsudku krajského súdu dovolanie podľa § 420 písm. f) Civilného sporového poriadku (ďalej aj „CSP“). Nesprávny procesný postup videla v nenariadení pojednávania odvolacím súdom, v dôsledku čoho nemohlo dôjsť k doplneniu dokazovania v zmysle jej dôkazných návrhov, čo by viedlo k skutkovým záverom odôvodňujúcim odlišné rozhodnutie vo veci samej. Konkrétne navrhovala vypočutie sociálnej pracovníčky, psychologičky, pracovníčok úradu vykonávajúcich odborné poradenstvo, triednej učiteľky a vychovávateľky. Rovnako navrhovala znalecké dokazovanie zamerané na skúmanie spôsobilosti otca zabezpečovať starostlivosť o maloleté deti. Žiadala aj doplnenie znaleckého dokazovania na objasnenie dôvodu, pre ktorý deti stretávanie s ňou odmietajú. Namietala aj výsluch maloletých detí, ku ktorému malo dôjsť bez prítomnosti psychológa aj kolízneho opatrovníka, pričom ona sama nemala možnosť sa oboznámiť s výpoveďami dvoch svojich maloletých detí.

5. Najvyšší súd Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“) uznesením z 24. novembra 2021 dovolanie sťažovateľky odmietol. Zdôraznil, že dovolací súd nemôže revidovať skutkové závery odvolacieho súdu, a tak v dovolacom konaní nemožno preskúmať vykonané dokazovanie. Do úvahy by prichádzala iba zmätočnosť spôsobená závažnými deficitmi v dokazovaní (opomenutý dôkaz, deformácia dôkazu, porušenie zásady voľného hodnotenia dôkazov), tie však najvyšší súd v prejednávanej veci nezistil. Odkazujúc na relevantné ustanovenia Civilného sporového poriadku a Civilného mimosporového poriadku (ďalej len „CMP“), najvyšší súd konštatoval, že krajský súd

nepovažoval za potrebné zopakovať alebo doplniť dokazovanie a na nariadení pojednávania nebol daný ani dôležitý verejný záujem.

III.

Argumentácia sťažovateľky

6. Sťažovateľka v ústavnej sťažnosti namieta, že došlo k výsluchu maloletých detí vyšším súdnym úradníkom bez účasti psychológa, aj bez účasti kolízneho opatrovníka. Po celý čas nemala možnosť sa oboznámiť s výpoveďami svojich dvoch maloletých detí. Okresný súd nevykonal dôkazy, ktoré by podľa jej názoru boli spôsobilé objasniť skutočný stav veci, a v konečnom dôsledku by dospel k správnym skutkovým zisteniam a nerozhodol o zákaze styku. Taktiež bolo dôležité doplniť dokazovanie o skúmanie spôsobilosti otca zabezpečovať starostlivosť o maloleté deti. V súvislosti s nespôsobilosťou otca zabezpečovať starostlivosť o maloleté deti považovala sťažovateľka za nevyhnutné pripojiť súvisiace spisy sp. zn. 13Em/3/2017, 13P/122/2017, 13P/194/2018, 13Em/2/2019, 9P/33/2020, 9P/91/2019, 9P/148/2018, 6C/34/2018, 9P/85/2017, 9P/208/2018, 9PPOm/1/2018, 13P/214/2018, 21C/12/2017, 9P/77/2017, 9P/109/2017 a sp. zn. 13P/149/2017. Ani tieto dôkazy nevykonal okresný súd a ani krajský súd, keďže nenariadil na prejednanie odvolania pojednávania. Krajský súd len skonštatoval, že prvoinštančný súd vykonal rozsiahle a dostatočné dokazovanie vo veci, s čím sa sťažovateľka nestotožňuje.

7. Sťažovateľkou opakovane žiadané doplnenie znaleckého dokazovania okresný súd ani krajský súd nevykonali. Okresným súdom zadanú úlohu zistiť, prečo deti sťažovateľku odmietajú, znalci [REDAKOVANÉ] a [REDAKOVANÉ], ani nezisťovali. Navrhovaným doplnením znaleckého dokazovania by bolo možné túto dôležitú otázku zodpovedať. Najvyšší súd napokon odmietnutím dovolania sťažovateľke definitívne znemožnil uplatnenie jej práv a práv jej detí.

8. Krajský súd nenariadil na prejednanie odvolania pojednávania, ktorého predmetom by bolo doplnenie dokazovania o dôkazy, ktoré okresný súd nevykonal a ktoré by podľa názoru sťažovateľky nevedli k rozhodnutiu o zákaze styku s maloletými deťmi. S uvedeným konštatovaním sťažovateľky o nesprávnom procesnom postupe odvolacieho súdu sa však najvyšší súd nestotožnil.

IV.

Predbežné prerokovanie ústavnej sťažnosti

9. Sťažovateľka petit svojej ústavnej sťažnosti sformulovala tak, že ako zásah do svojich práv označila uznesenie najvyššieho súdu ako súdu dovolacieho „v spojení“ s rozsudkom krajského súdu „v spojení“ s rozsudkom okresného súdu. Použitú formuláciu bližšie neobjasnila z hľadiska toho, či má ústavný súd za predmet svojho prieskumu považovať len uznesenie dovolacieho súdu, alebo aj ostatné meritórne rozhodnutia v jej veci. Ústavný súd preto prihliadol na odôvodnenie ústavnej sťažnosti a jej argumentačnú koncepciu ako celok, ktorého integrálnou súčasťou je aj kritika rozhodnutí okresného súdu a krajského súdu. Za predmet prieskumu preto ústavný súd ustálil všetky tri rozhodnutia, ktoré sťažovateľka v návrhu na rozhodnutie vo veci samej označila.

10. Sťažovateľka zároveň svoju ústavnú sťažnosť, čo sa týka dôvodov, systematicky neusporiadala podľa jednotlivých uvedených základných práv a práv zaručených kvalifikovanými medzinárodnými zmluvami. Dôvody ústavnej sťažnosti preto ústavný súd vníma ako tvoriace

podklad pre tvrdené porušenie všetkých označených práv. Rovnakým spôsobom sa tak s nimi bude vysporadúvať aj ústavný súd.

IV.1. K napadnutému rozsudku okresného súdu:

11. Právomoc ústavného súdu rozhodovať o ústavných sťažnostiach je založená na princípe subsidiarity. Zmysel a účel princípu subsidiarity, ktorý je vyvoditeľný z čl. 127 ods. 1 ústavy, spočíva v tom, že ochrana ústavnosti nie je a podľa svojej povahy ani nemôže byť výlučne úlohou ústavného súdu, ale úlohou všetkých orgánov verejnej moci v rámci im zverených kompetencií. Právomoc ústavného súdu podľa čl. 127 ods. 1 ústavy predstavuje *ultima ratio* inštitucionálny mechanizmus, ktorý sa uplatní až v prípade nefunkčnosti všetkých ostatných orgánov verejnej moci, ktoré sa na ochrane ústavnosti podieľajú. Opačný záver by znamenal popieranie princípu subsidiarity právomoci ústavného súdu (porovnaj m. m. III. ÚS 149/04, IV. ÚS 135/05, II. ÚS 156/09, I. ÚS 480/2013, III. ÚS 358/2020, III. ÚS 403/2020, III. ÚS 415/2020). Inými slovami, ústavná sťažnosť podľa čl. 127 ods. 1 ústavy je nástrojom ochrany základných práv nastupujúcich po vyčerpaní všetkých dostupných prostriedkov ochrany práv uplatniteľných v súlade so zákonom v systéme orgánov verejnej moci (porovnaj m. m. IV. ÚS 62/08, I. ÚS 279/09, II. ÚS 518/2020).

12. Proti rozsudku okresného súdu sťažovateľka mala právo podať odvolanie ako riadny opravný prostriedok. Toto svoje právo aj využila a krajský súd v konaní o odvolaní poskytoval ochranu jej označeným základným právam podľa ústavy i právam zaručeným dohovorom. Existoval teda „iný súd“ v zmysle čl. 127 ods. 1 ústavy a § 132 ods. 1 zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“), čo vedie ústavný súd k odmietnutiu ústavnej sťažnosti v tejto časti pre nedostatok právomoci podľa § 56 ods. 2 písm. a) zákona o ústavnom súde.

IV.2. K napadnutému rozsudku krajského súdu:

13. Proti odvolaciemu rozsudku krajského súdu sťažovateľka vzniesla námietku nenariadenia pojednávania. Identickú námietku však predniesla aj v dovolaní na účel zdôvodnenia dôvodu prípustnosti dovolania i relevantného dovolacieho dôvodu podľa § 420 písm. f) CSP. Ak teda porušenie práva na spravodlivý proces sťažovateľka vidí v nenariadení pojednávania v jej veci, dovolanie podľa § 420 písm. f) CSP predstavovalo účinný prostriedok nápravy, ktorý na účel odstránenia tohto nimi kritizovaného pochybenia v procesnom postupe všeobecného súdu mohla využiť a aj využila. Dovolací súd sa napriek procesne formulovanému výroku (odmietnutie, nie zamietnutie) touto jej námietkou vecne zaoberal a, odkazujúc na relevantné ustanovenia CSP a CMP, riadne vysvetlil, prečo v predmetnom konaní nebolo povinnosťou krajského súdu pojednávanie nariadiť. Ani v tejto časti ústavný súd podľa § 56 ods. 2 písm. a) zákona o ústavnom súde nemá právomoc na prejednanie a rozhodnutie o ústavnej sťažnosti, keďže právomoc ochrany označených práv patrila najvyššiemu súdu ako súdu dovolaciemu.

14. Pokiaľ ide o výhrady sťažovateľky proti posúdeniu skutkovej stránky prejednávanej veci krajským súdom, ústavný súd považuje za potrebné odkázať na svoju ustálenú judikatúru, podľa ktorej mu zásadne neprislúcha hodnotiť vykonané dôkazy (výsluchy svedkov, znalecké dokazovanie a iné), resp. ich dostatočnosť pre rozhodnutie všeobecného súdu vo veci samej, keďže takýto postup ústavného súdu by bol nielen v príkrom rozpore s právomocami ústavného súdu,

ale popieral by základnú zásadu ústnosti a základnú zásadu bezprostrednosti súdneho konania (III. ÚS 507/2012, IV. ÚS 19/2012).

15. Po preskúmaní odôvodnenia prvoinštančného rozsudku okresného súdu ústavný súd konštatuje, že skutkový obraz prejednávanej veci, ktorý okresný súd dokazovaním ustálil a ktorý napokon aj tvoril základ pre jeho rozhodnutie, nejaví známky ústavne relevantnej nedostatočnosti, prípadne zneužitia zásady voľného hodnotenia dôkazov v podobe selektívneho prístupu k vykonaniu či hodnoteniu vykonaných dôkazov. Okresný súd sa poctivo zameril na objasnenie skutočností rozhodujúcich pre následné uplatnenia relevantných ustanovení zákona o rodine. Miera ustálenia skutkového stavu prejednávanej veci dosiahla úroveň, na základe ktorej rozhodnutie okresného súdu nevykonať ďalšie sťažovateľkou navrhované dôkazy nemožno vyhodnotiť ako odopretie jej procesných práv vedúce k porušeniu označených základných práv a podľa ústavy či práv zaručených dohovorom. Obsahom základného práva na súdnu ochranu ani práva na spravodlivé súdne konanie nie je vykonávanie dôkazov dovtedy, kým ich účastník konania bude predkladať alebo navrhovať. Všeobecný súd vedúci dokazovanie je oprávnený dokazovanie v istom momente ukončiť napriek tomu, že účastníci konania sú pripravení byť naďalej dôkazne aktívni. Ak by toto právo konajúcemu súdu neprislúchalo a vždy by bol povinný rešpektovať akýkoľvek dôkazný návrh účastníka konania, bolo by možné súdne konania neúmerne predlžovať, čo by sa negatívne dotýkalo jednak efektivity výkonu spravodlivosti, ako aj iných základných práv účastníkov konania. V popísaných okolnostiach je úlohou ústavného súdu ako súdneho orgánu ochrany ústavnosti oddeleného od sústavy všeobecných súdov posúdiť iba to, či miera zisteného skutkového stavu v konaní dosiahla úroveň, pri ktorej úvaha všeobecného súdu o absencii potreby ďalšieho dokazovania je udržateľná z pohľadu ústavných kritérií objektivity a spravodlivosti plynúcich zo základného práva na súdnu ochranu.

16. Odôvodnenia rozsudkov okresného súdu i krajského súdu podávajú dostatočný skutkový obraz prejednávanej veci. Nevyskytujú sa v ňom „biele miesta“, ktoré by dôkazné návrhy sťažovateľky prípadne boli spôsobilé vyplniť. Ani hodnotenie dôkazov okresným súdom a krajským súdom nejaví známky jednostrannosti či nedovolenej selekcie v neprospech sťažovateľky. Z uvedených dôvodov predmetnú námietku sťažovateľky vyhodnotil ústavný súd ako nedôvodnú. V tejto časti je ústavná sťažnosť zjavne neopodstatnená podľa § 56 ods. 2 písm. g) zákona o ústavnom súde.

IV.3. K napadnutému uzneseniu najvyššieho súdu:

17. Pokiaľ ide o posúdenie dovolacej námietky nenariadenia pojednávania najvyšším súdom, ústavný súd vzhľadom na jeho vlastné závery týkajúce sa miery ustálenia skutkového stavu krajským súdom (body 15 a 16 tohto uznesenia) konštatuje, že právny názor najvyššieho súdu, podľa ktorého „*nebolo povinnosťou odvolacieho súdu nariadiť na pojednanie odvolania pojednávanie... nakoľko... mal z vykonaného dokazovania pred súdom prvej inštancie skutočný stav náležite zistený*“, nevykazuje známky arbitrárnosti alebo ústavnej neudržateľnosti. Po formálnej stránke najvyšší súd správne poukázal na § 385 ods. 1 CSP a § 68 CMP, pričom jeho záver, že z nich na základe aplikácie na okolnosti sťažovateľkinej veci nebolo možné vyvodiť povinnosť krajského súdu nariadiť pojednávanie, je taktiež nearbitrárny.

18. Pokiaľ ide o sťažovateľkinu námietku týkajúcu sa nedostatočného zistenia skutkového stavu jej rodinnoprávnej veci, ústavný súd odkazuje na bod 19 odôvodnenia napadnutého uznesenia najvyššieho súdu, v ktorom tento vysvetlil, že dovolanie nepredstavuje opravný prostriedok, ktorý

by otváral procesné pole na revíziu skutkových zistení ustálených v nachádzacom konaní. Preto najvyšší súd v konaní o dovolaní sťažovateľky ani nedisponoval procesným priestorom na to, aby vyhodnocoval, či skutkový stav zistený okresným súdom a krajským súdom bol alebo nebol zistený v dostatočnej miere. Preto jeho záver, podľa ktorého „*nie je oprávnený preskúmavať správnosť a úplnosť skutkových zistení*“, zodpovedá povahe dovolania ako mimoriadneho opravného prostriedku, v dôsledku čoho je aj plne ústavne udržateľný.

19. S poukazom na uvedené ústavný súd ústavnú sťažnosť v časti smerujúcej proti dovolaciemu uzneseniu najvyššieho súdu odmietol podľa § 56 ods. 2 písm. g) zákona o ústavnom súde z dôvodu jej zjavnej neopodstatnenosti.

20. Vzhľadom na odmietnutie ústavnej sťažnosti ako celku bolo bez právneho významu, aby ústavný súd rozhodoval o ďalších návrhoch sťažovateľky (kasácia napadnutých rozhodnutí, primerané zadost'učinenie, náhrada trov).

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 28. apríla 2022

Peter Straka
predseda senátu